ಸೃಜನಿ

SRUJANI: Indian Journal of Innovative Research and Development (SIJIRD)
Volume-5 Issue 1, March-April 2026, Pp. 122-135
Bi-Monthly, Peer-Reviewed, Open Access, Indexed Journal

I S S N: 2583-3510
SIRDF JOURNALS
editor@srujani.in
www.srujani.in

ಕರ್ನಾಟಕದ ತಳಸ್ತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ರಾಜಕಾರಣ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ: ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ–ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಕುರಿತು ಬಹು ಆಯಾಮದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ಕುಮಾರ್‌ನಾಯ್ಕ್
ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.

Abstract:
ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಅಲೆಮಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಮುದಾಯವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿರುವ ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯವು, 'ಸಬಾಲ್ಟರ್ನ್ ಪೌರತ್ವ' ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ಒಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ, ಸಾಂವಿಧಾನಿಕವಾಗಿ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ಸಹ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಿಂದ ಈ ಸಮುದಾಯವು ವಂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ 'ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಅಸಮಾನತೆ'ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ್ತು ಪಾರ್ಥ ಚಟರ್ಜಿಯವರ 'ನಾಗರಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಾಜ'ಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು, ಏಳು ದಶಕಗಳ ಮೀಸಲಾತಿ ಸವಲತ್ತುಗಳ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಂದಾಜು 1.27 ಮಿಲಿಯನ್ ಬಂಜಾರರ (2011ರ ಜನಗಣತಿಯಂತೆ) ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಏಕೆ ಕುಂಠಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹಾಗೂ ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ್‌ನ 'ಪಂಜಾಬ್ ಸರ್ಕಾರ ವರ್ಸಸ್ ದೇವಿಂದರ್ ಸಿಂಗ್ (2024)' ತೀರ್ಪಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಳಮೀಸಲಾತಿ ಪುನರ ರಚನೆಯನ್ನು ಈ ಸಂಶೋಧನಾ ಲೇಖನವು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ.

Keywords: *ಕರ್ನಾಟಕ, ತಳಸ್ತರ ಸಮುದಾಯ, ಬಂಜಾರ, ರಾಜಕಾರಣ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ*

ಪೀಠಿಕೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ–ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಮತ್ತು ಬಹು ಆಯಾಮದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯವು — ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಲಂಬಾಣಿ, ಗೋರ್–ಬಂಜಾರ, ಸುಗಾಲಿ ಅಥವಾ ವಂಜಾರ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ — ಭಾರತದ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ತೆಲಂಗಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಎಸ್‌ಟಿ ಅಥವಾ ಒಬಿಸಿ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. 2011ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಸುಮಾರು 1.27 ಮಿಲಿಯನ್ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಇವರು, ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ 'ತಾಂಡಾ'ಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಲೇಖನದ ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ 'ಶ್ರೇಣೀಕೃತ

Please cite this article as: ಕುಮಾರ್‌ನಾಯ್ಕ್. (2026). ಕರ್ನಾಟಕದ ತಳಸ್ತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ರಾಜಕಾರಣ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂರಚನೆ: ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ–ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಕುರಿತು ಬಹು ಆಯಾಮದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ. *ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ನೋವೇಟಿವ್ ರೀಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್*, 5(1), 122–135

ಅಸಮಾನತೆ'ಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಪಾರ್ಥ ಚಟರ್ಜಿಯವರ 'ರಾಜಕೀಯ ಸಮಾಜ'ದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬಂಜಾರ ಪೌರತ್ವವನ್ನು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಮೀಸಲಾತಿ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತವೆ.

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು: ಸಬಾಲ್ಟರ್ನ್ ಪೌರತ್ವ ಮತ್ತು ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಬಹಿಷ್ಕಾರ

ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಈ ಲೇಖನವು ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದು, ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರಚನಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಜಾತಿಯನ್ನು ಕೇವಲ 'ಶೋಷಕರು ಮತ್ತು ಶೋಷಿತರು' ಎಂಬ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳ ವಿಭಜನೆಯಾಗಿ ನೋಡದೆ, ಅದನ್ನು 'ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಅಸಮಾನತೆ' ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದರು. ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ 'ಜಾತಿ ವಿನಾಶ' (Annihilation of Caste, 1936) ಮತ್ತು 'ಶೂದ್ರರು ಯಾರು?' (Who Were the Shudras?, 1946) ಕೃತಿಗಳ ಒಳನೋಟದಂತೆ, ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಚಾತುರ್ಯವಿರುವುದು ಅದರ ಶ್ರೇಣೀಕರಣದಲ್ಲಿ: ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತವೂ ತನ್ನ ಮೇಲಿರುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ಅಧೀನವಾಗಿರುವಂತೆಯೇ, ತನ್ನ ಕೆಳಗಿರುವ ಹಂತಕ್ಕಿಂತ ತಾನು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಗುಂಪುಗಳ ನಡುವೆ ಸಮಾನಾಂತರ ಒಗ್ಗಟ್ಟನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಬದಲು, ಅವರಲ್ಲಿ ಲಂಬಾತ್ಮಕ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಮರುಹಂಚಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸರಿಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ವಾದವಾಗಿತ್ತು.

ಈ ವಾದದಂತೆ ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ಈ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿದಾಗ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮೀಸಲಾತಿಯು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಮರುಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಅದು ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ರಚನೆಯನ್ನು ಕರಗಿಸುವ ಬದಲು ಹೇಗೆ ಪುನರುತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 101 ಉಪಜಾತಿಗಳ ನಡುವೆ ಸ್ಥಿರವಾದ ಶೇ. 17 ರಷ್ಟು ಕೋಟಾವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ, ರಾಜ್ಯವು ಎಸ್‌ಸಿಗಳ ಒಳಗೆ ಒಂದು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಅಖಾಡವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಈ ಅಖಾಡದಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಥಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳು ಸಿಂಹಪಾಲನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಆದರೆ, ಬಂಜಾರರಂತಹ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನ್ಯಾಯಯುತವಾದ ಪಾಲನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ, 2022ರ ಒಳಮೀಸಲಾತಿ ಮರುರಚನೆಯನ್ನು, ಮೀಸಲಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗಿನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ರಾಜ್ಯವು ತಡವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಎಂದು ಓದಬಹುದು.

ಎರಡನೆಯ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲವೆಂದರೆ, ಪಾರ್ಥ ಚಟರ್ಜಿಯವರು ತಮ್ಮ 'ದಿ ಪಾಲಿಟಿಕ್ಸ್ ಆಫ್ ದಿ ಗವರ್ನ್ಡ್' (The Politics of the Governed (2004)). ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಮಾಜ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸ. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ನಂತರದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಗಳಲ್ಲಿ, ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಬಡವರು ಉದಾರವಾದಿ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ 'ನಾಗರಿಕರಾಗಿ' ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳು, ಆಶ್ರಯ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ರಕ್ಷಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ

ವ್ಯವಹರಿಸುವ 'ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ' ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಚಟರ್ಜಿಯವರ ವಾದ. ರಾಜಕೀಯ ಸಮಾಜವು ಅಂತಹ ಒಂದು ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿ ಅಂಚಿನ ಸಮುದಾಯಗಳು ಹಕ್ಕುಗಳ ದಾವೆದಾರರಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ, ಕಲ್ಯಾಣ ಸವಲತ್ತುಗಳ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಾಗಿ ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಾನ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯು ಒಂದೆಡೆ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟರೂ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಸವಲತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಬಂಜಾರರ ರಾಜಕೀಯ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವಿಕೆಯು ಈ ಲೇಖನವು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವಂತೆ, ಈ ಎರಡು ಮಾದರಿಗಳ ನಡುವೆ ತೂಗಾಡುತ್ತಿದೆ: ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯ (2022ರ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು, ಎಸ್‌ಟಿ ಮರುವರ್ಗೀಕರಣದ ಬೇಡಿಕೆ) ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಇಲಾಖೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪಕ್ಷಗಳ ಆಶ್ರಯದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುವ ವ್ಯವಹಾರಿಕ ಸಂಧಾನಗಳು.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ, ಈ ಎರಡು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟುಗಳು ಈ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ 'ಸಬಾಲ್ಟರ್ನ್ ಪೌರತ್ವ' (Subaltern Citizenship) ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ: ಇದು ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಜೊತೆಜೊತೆಗೇ ರಚನಾತ್ಮಕ ಹೊರಗಿಡುವಿಕೆಯೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ, ರಾಜಕೀಯ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೂ ಅದು ಮಿತಿಯೊಳಗಿರುವ, ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅಂಚಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುತ್ತಲೇ ಅದನ್ನು ಶಾಶ್ವತಗೊಳಿಸುವ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯವಲೋಕನ

ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಕುರಿತಾದ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಿವಿಧ ಶಿಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅದು ವಿಘಟಿತವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಗಮನಾರ್ಹ ವಿನಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ, ಈ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕವಾಗಿರದೆ ಕೇವಲ ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಹಲ್ಬಾರ್ (1986) ಅವರು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಲಂಬಾಣಿ ಆರ್ಥಿಕತೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಕುರಿತು ನಡೆಸಿದ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯವು ಅಲೆಮಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬದಲಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಒಂದು ಮೂಲಭೂತ ಜನಾಂಗೀಯ ವಿವರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಹಲ್ಬಾರ್ ಅವರು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಿರಂತರತೆಯಲ್ಲಿನ 'ನಿರ್ಣಾಯಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ' ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಥೋಡ್ (2008, 2012) ಅವರು ನೀತಿ–ಆಧಾರಿತ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದು, ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಸವಲತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ನೈಜ ಫಲಿತಾಂಶಗಳ ನಡುವಿನ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಅಂತರವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾಯಕ್ ಮತ್ತು ಚಲವಾದಿ (2020) ಅವರು ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ತಾಂಡಾ ಮಟ್ಟದ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಕುರಿತು ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆಯಾದರೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಕೊರತೆಯಿದೆ.

ವಿಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ರಾಜಕೀಯದ ಕುರಿತಾದ ವಿಶಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಮೀನಾ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ (2001) ಅವರು 'ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಟ್ರೈಬ್ಸ್' ಕಾಯ್ದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸುದೀರ್ಘ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಕೆಲಸವು, ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲದ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಅಪರಾಧೀಕರಣವು ಹೇಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಪೊಲೀಸ್, ಆಡಳಿತಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ರೆಂಕೆ ಆಯೋಗದ ವರದಿ (2008) ಈ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಕುರಿತಾದ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಗ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನೀತಿ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದ್ದು, ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳು ಈ

ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ತಲುಪುವಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವೈಫಲ್ಯವನ್ನು ಇದು ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರಾಜಕೀಯ ವಿಜ್ಞಾನದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಚರ್ಚೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಉಪ–ವರ್ಗೀಕರಣದ ಕುರಿತಾದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು: ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ್‌ನ 'ಪಂಜಾಬ್ ಸರ್ಕಾರ ವರ್ಸಸ್ ದೇವಿಂದರ್ ಸಿಂಗ್ (2024)' ಪ್ರಕರಣದ ಮಹತ್ವದ ತೀರ್ಪು, ಮೀಸಲಾತಿಯ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಹಂಚಲು ಎಸ್‌ಸಿಗಳನ್ನು ಉಪ–ವರ್ಗೀಕರಿಸುವ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಇದು ಉಪ–ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದ್ದ ಹಿಂದಿನ 'ಇ.ವಿ. ಚಿನ್ನಯ್ಯ (2004)' ತೀರ್ಪನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಬದಲಾವಣೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಳಮೀಸಲಾತಿ ಮರುರಚನೆಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಕಾನೂನುಬದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಪಾರ್ಥ ಚಟರ್ಜಿ (2004), ಗುಡವರ್ತಿ (2013) ಮತ್ತು ಓಂವೆತ್ (1994) ಅವರ 'ರಾಜಕೀಯ ಸಮಾಜ' ಮತ್ತು 'ಸಬಾಲ್ಟರ್ನ್ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವಿಕೆ' ಕುರಿತಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವು, ಕಲ್ಯಾಣ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವಿಸ್ತರಣೆಯು ಅಧೀನ ಸಮುದಾಯಗಳ ನಡುವೆ ಹೇಗೆ ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಪರ್ಧೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಂಜಾರರ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತದೆ.

ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಅಂಚಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿನ ಲಿಂಗಾಧಾರಿತ ಆಯಾಮಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಪವಾರ್ (2014) ಅವರು ತಾಂಡಾ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರಾದರೂ ಅದನ್ನು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿಲ್ಲ. ಶರ್ಮಿಳಾ ರೇಗೆ (2006) ಅವರ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಲಿಂಗದ ಅಂತರ–ಸಂಬಂಧಗಳ ಕುರಿತಾದ ಕೆಲಸ ಹಾಗೂ ಅನುಪಮಾ ರಾವ್ (2009) ಅವರ ದಲಿತ ಮಹಿಳೆಯರ ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯದ ಕುರಿತಾದ ವಿದ್ವತ್ತು, ಮೀಸಲಾತಿಯ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಅಧಿಕೃತ ಪ್ರವೇಶವು ಬಂಜಾರ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಏಕೆ ನೈಜ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಈ ಲೇಖನವು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಇದು 2022ರ ನಂತರದ ಒಳಮೀಸಲಾತಿ ಮರುರಚನೆಯನ್ನು ಉಪ–ವರ್ಗೀಕರಣ ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ವಾದಿ ರಾಜಕೀಯ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಂಜಾರ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯ ಮೊದಲ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಇದು 'ತಾಂಡಾ'ವನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಸಮುದಾಯದ ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುನರುತ್ಪಾದಿಸುವ ಒಂದು 'ರಚನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ' ಎಂದು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧಾನ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಜನಗಣತಿ ವರದಿಗಳು, ಸರ್ಕಾರದ ವರದಿಗಳು, ಗ್ರಂಥಗಳು, ಪ್ರಕಟಿತ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಶೋಧನಾ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಗಳು, ಕಾನೂನು ದಾಖಲೆಗಳು, ಪತ್ರಿಕಾ ವರದಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ಜಾಲವನ್ನು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾದ ಮೂರು ಅಂಶಗಳ ಸುತ್ತ ಈ ಲೇಖನದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ

ಭಾಗಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ — ಎಸ್‌ಸಿ ಒಳಗಿನ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ರಾಜಕೀಯ, ತಾಂಡಾ ಎಂಬ ದ್ವಿಮುಖ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣಾಧಾರಿತ ಕಲ್ಯಾಣ ನೀತಿಗಳು. ಲಭ್ಯವಿರುವ ಪುರಾವೆಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಮಿತಿಗಳು:

ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯು ದತ್ತಾಂಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೂರು ಪ್ರಮುಖ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ: ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಜನಗಣತಿಯ ಹಳೆಯ ದತ್ತಾಂಶ (2011)ವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಂಜಾರರ ಕುರಿತಾದ ಇತ್ತೀಚಿನ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಕೊರತೆ.

ಹೆಚ್ಚು ನಿಖರವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಬಲ್ಲ ಸಮಗ್ರ ಜಾತಿ ಜನಗಣತಿಯ ಲಭ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನ ಮೂಲವನ್ನು ವಾಯುವ್ಯ ಭಾರತದ ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಇವರು ವಲಸೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. 'ಬಂಜಾರ' ಎಂಬ ಪದವು ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ಬಣಿಕ್' ಅಥವಾ 'ವಣಿಕ್' ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು, ಇದು ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ಗುರುತಾದ 'ವ್ಯಾಪಾರ'ವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. 17ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೊಘಲರ ದಖನ್ ಅಭಿಯಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಇವರು ಹೊಂದಿದ್ದ ಒಡನಾಟದಿಂದಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತಕ್ಕೆ (ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನೂ ಸೇರಿ) ಇವರ ವಲಸೆ ವೇಗವಾಯಿತು (ವರಾಡಿ 1979). ಉಪಖಂಡದ ಪ್ರಮುಖ 'ಸರಬರಾಜು ಜಾಲ'ವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇವರು, ಸೈನ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವಲ್ಲಿ, ಭೂಮಾರ್ಗದ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನು ಬೆಸೆಯುವಲ್ಲಿ ವ್ಯೂಹಾತ್ಮಕ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿದ್ದರು.

ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂಜಾರರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ವಿನಾಶಕಾರಿ ಮರುವ್ಯಾಖ್ಯಾನ'ಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎಂದು ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ (2001) ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. 1871ರ 'ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಟ್ರೈಬ್ಸ್ ಆಕ್ಟ್' ಬಂಜಾರರನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಹಲವು ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು 'ಜನ್ಮಜಾತ ಅಪರಾಧಿಗಳು' ಎಂಬ ಚೌಕಟ್ಟಿನಡಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರು ನಿರಂತರ ಕಣ್ಗಾವಲು, ಸೆಟಲ್‌ಮೆಂಟ್ ಕ್ಯಾಂಪ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ನೋಂದಣಿಗೆ ಒಳಪಡಬೇಕಾಯಿತು. 1952ರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಯಿತಾದರೂ, ಅದರ ಮೂಲಕ ಹಣೆದ 'ಅಪರಾಧಿ' ಎಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಂಕವು ಕಾಯ್ದೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಬಾಳಿತು. ಸ್ವತಂತ್ರೋತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಪೊಲೀಸ್ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಶಾಹಿಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ಈ ಹಳೆಯ ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ರೆಂಕೆ ಆಯೋಗದ (2008) ವರದಿ ದಾಖಲಿಸಿದೆ.

ಹಲ್ಬಾರ್ (1986) ಅವರು ಗುರುತಿಸುವಂತೆ, ಅಲೆಮಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬದಲಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಬಂಜಾರರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ನಿರ್ಣಾಯಕ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರ'ವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿರದೆ, ಅಸ್ಮಿತೆಯ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟೂ ಆಗಿತ್ತು. ಚಲನಶೀಲತೆ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಜಾಣ್ಮೆ ಮತ್ತು ಅಂತರ–ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಜಾಲಗಳ ಮೇಲೆ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಮುದಾಯವು, ಹಠಾತ್ತಾಗಿ 'ತಾಂಡಾ' ಎಂಬ ಸ್ಥಿರ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಸತಿಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಯಿತು. ಕೃಷಿ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಬಂಡವಾಳ, ಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಅವರು ಅಂಚಿಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, 'ತಾಂಡಾ' ಎಂಬುದು ಕೇವಲ ಒಂದು ವಸತಿ ಮಾದರಿಯಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ

ಅದು ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲದ ಸ್ಥಳಾಂತರದ ಫಲ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿದ ಹೊರಗಿಡುವಿಕೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ.

ಈ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯು ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕವಾಗಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಬಂಜಾರರ ಇಂದಿನ ಹಿಂದುಳಿಯುವಿಕೆಗೆ ಅವರ ಆಂತರಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೊರತೆಗಳೇ ಕಾರಣ ಎಂಬ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಇದು ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಬದಲಾಗಿ, ಇದು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ಸ್ಥಳಾಂತರ ಮತ್ತು ಕಳಂಕಿತಗೊಳಿಸುವಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ 'ರಚನಾತ್ಮಕ ಅನಾನುಕೂಲ' ಎಂದು ಇದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ತಾಂಡಾಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯು ಆಧುನಿಕತೆಗೆ ವಿಮುಖವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ಹೊರಗಿಡುವಿಕೆಗೆ ಸಮುದಾಯವು ನೀಡಿದ ಒಂದು ತಾರ್ಕಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ.

ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಚಿತ್ರಣ ಮತ್ತು ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಂಚಿಕೆ

2011ರ ಭಾರತದ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಂಜಾರ/ಲಂಬಾಣಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು 12,67,306 ರಷ್ಟಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಅತಿಹೆಚ್ಚಿನ ಜನರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ತಾಂಡಾಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಂಜಾರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು 16 ರಿಂದ 17.5 ಮಿಲಿಯನ್ ಎಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ತೆಲಂಗಾಣ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಭೌಗೋಳಿಕ ಹಂಚಿಕೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ–ದಕ್ಷಿಣ ವಿಭಜನೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಜಾರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಂಚಿಕೆಯು ಅಸಮಾನವಾಗಿದ್ದು, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇವರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಬೆಳಗಾವಿ, ವಿಜಯಪುರ, ಕಲಬುರಗಿ (ಗುಲ್ಬರ್ಗ) ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದಂತಹ ಉತ್ತರ ಭಾಗದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಹಾವೇರಿಯಂತಹ ಕೇಂದ್ರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಂಜಾರರ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯು ಅತ್ಯಲ್ಪವಾಗಿದೆ: ಸಮುದಾಯದ ಈ ಭೌಗೋಳಿಕ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣವು ಗಮನಾರ್ಹ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಬಂಜಾರ ಮತದಾರರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹಾವೇರಿ ಮತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿಯ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯವು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ 'ಸ್ವಿಂಗ್ ವೋಟ್' (Swing vote) ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ; ಅಂದರೆ ತಾಲೂಕು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯವು ಚದುರಿಹೋಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಂಜಾರರಿಗೇ ಸೀಮಿತವಾದ ಏಕೀಕೃತ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘಟನೆಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ, ಈ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಭಾವವು ದುರ್ಬಲಗೊಂಡಿದೆ.

ಸಾಕ್ಷರತೆ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಬದಲಾವಣೆ

ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಸರಾಸರಿಗಿಂತ (ಶೇ. 75.6, 2011ರ ಜನಗಣತಿ) ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಕೆಳಗಿದೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಳೆಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಮಾಣ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ. ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನಶೈಲಿಯ ಪರಂಪರೆ, ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಿಂದ ತಾಂಡಾಗಳು ಹೊಂದಿರುವ ಭೌಗೋಳಿಕ ದೂರ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ–ಆಧಾರಿತ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕೊರತೆಯು ತಲೆಮಾರುಗಳಾದ್ಯಂತ 'ರಚನಾತ್ಮಕ ನಿರಕ್ಷರತೆ'ಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ನಗರ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ

ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಸಮುದಾಯದ ವಸತಿ ನಿಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಸ್‌ಸಿ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಜಾರಿಯು ಯುವ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಲಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಯಕ್ ಮತ್ತು ಚಲವಾದಿ (2020) ನಡೆಸಿದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಧ್ಯಯನವು ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಯುವಕ–ಯುವತಿಯರು ಇಂಜಿನಿಯರ್‌ಗಳು, ವೈದ್ಯರು, ಶಿಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕ ಸೇವಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ವೃತ್ತಿಜೀವನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿರುವುದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಇಡೀ ಸಮುದಾಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಇನ್ನೂ ಸಣ್ಣದಾಗಿದೆ.

ಈ 'ಪೀಳಿಗೆಯ ವಿಭಜನೆ' ಅಂದರೆ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವ ಪೀಳಿಗೆ ಮತ್ತು ರಚನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಿರಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿರುವ ಹಳೆಯ ತಲೆಮಾರು ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಉದಯೋನ್ಮುಖ ವಿದ್ಯಾವಂತ ವರ್ಗವು ರಾಜಕೀಯ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವಿಕೆಗೆ ಸಮುದಾಯದ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಪೌರತ್ವದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತಿದೆ. 2022ರ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದವರು ಮತ್ತು ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತಿರುವವರು ಇದೇ ವರ್ಗದವರು. ಆದರೆ, ಇದೇ ವೇಳೆ ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಒಂದು 'ವರ್ಗ ವ್ಯತ್ಯಾಸ'ವೂ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಸಮುದಾಯದ ಒಳಗೆ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಬಹುದು; ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಂತೆ ಇದನ್ನು ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಹೊರಗಿಡುವಿಕೆಯ ಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು: ತಾಂಡಾ ಎಂಬ ದ್ವಿಮುಖ ಸಂಸ್ಥೆ

ವರ್ಗೀಕರಣ ಮತ್ತು ದ್ವಿಮುಖ ಅಂಚಿನ ಸ್ಥಿತಿ

ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ (ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ) ಅಥವಾ ಒಬಿಸಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸದೆ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿರುವುದು ಆ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದ ರಾಜಕೀಯ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಸ್‌ಸಿ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ನಿಗದಿತ ಶೇ. 17 ರಷ್ಟು ಕೋಟಾಕ್ಕಾಗಿ ಇತರ 100 ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಎಸ್‌ಸಿ ಉಪ–ಗುಂಪುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವ ಅಖಾಡಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ತಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ, ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಇವರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜನಾಂಗೀಯ ಗುರುತು ಇವರನ್ನು ಪ್ರಬಲ ದಲಿತ ರಾಜಕೀಯ ಚಳವಳಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುತ್ತದೆ. ದಲಿತ ಚಳವಳಿಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ವೃತ್ತಿಜನ್ಯ ಕಳಂಕದ ಸುತ್ತ ಸಂಘಟಿತವಾಗಿವೆ — ಈ ಅನುಭವವು ಬಂಜಾರರ ಅಲೆಮಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಕಾಲದ ಅಪರಾಧೀಕರಣದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕಿಂತ ಭಾಗಶಃ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ.

ಈ 'ದ್ವಿಮುಖ ಅಂಚಿನ ಸ್ಥಿತಿ' ಅಂದರೆ ಎಸ್‌ಸಿ ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ದಲಿತ ರಾಜಕೀಯ ಒಕ್ಕೂಟಗಳೊಂದಿಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಏಕೀಕರಣಗೊಳ್ಳದಿರುವುದು; ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಯೂರಿರುವುದು; ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು — ಬಂಜಾರರ ರಾಜಕೀಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣಗೊಳಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಚನಾತ್ಮಕ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಎಸ್‌ಟಿ ಸ್ಥಾನಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ: ಬುಡಕಟ್ಟು ವರ್ಗದಡಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಉಪ–ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾನೂನು

ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಎಸ್‌ಸಿ ಕೋಟಾದ ಅಖಾಡದಿಂದ ಹೊರಬರಲು ದಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕದ ತಾಂಡಾಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಬಡತನವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಸತತವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಅಲೆಮಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬದಲಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಯೋಗ್ಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ (ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅರ್ಧ ಎಕರೆ ಮತ್ತು ಎರಡು ಎಕರೆಯ ನಡುವೆ). ಸರ್ಕಾರದ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪದ ಫಲವಾಗಿ ಅನೇಕ ತಾಂಡಾಗಳಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳು — ವಿದ್ಯುತ್ ಸಂಪರ್ಕ, ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ರಸ್ತೆಗಳು — ಸುಧಾರಿಸಿವೆ. ಆದರೆ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು, ಆರೋಗ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ದೂರವಿವೆ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಉದ್ಯೋಗ, ಸಾಲ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗಾಗಿ ಪ್ರಬಲ ಜಾತಿಯ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಮೇಲೆ ನಿರಂತರ ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಥ ಚಟರ್ಜಿಯವರ 'ರಾಜಕೀಯ ಸಮಾಜ'ದ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಫಲಪ್ರದವಾಗಿದೆ: ಕರ್ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯೊಳಗೆ ಬಂಜಾರರ ಆರ್ಥಿಕ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯು ಕಾರ್ಮಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ 'ಔಪಚಾರಿಕ ವೇತನದಾರರಾಗಿ' ಆಗಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಅವರು ಒಂದು 'ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಕೃಷಿ ಶ್ರಮಶಕ್ತಿ'ಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಕಲ್ಯಾಣ ಸವಲತ್ತುಗಳ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಹಳ್ಳಿ ಮಟ್ಟದ ಪ್ರಭಾವಿ ಜಾಲಗಳು ಸರ್ಕಾರಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು 'ತಾಂಡಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ'ದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಈಡೇರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯು ಪಡಿತರ ಚೀಟಿಗಳು, ವಸತಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಅರ್ಹತೆ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತರಿ ಉದ್ಯೋಗದಂತಹ ಭೌತಿಕ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರೂ, ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ಅವಲಂಬಿತ ಸಂಬಂಧ'ವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಮುದಾಯವು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ತಾಂಡಾ

ತಾಂಡಾಗಳ ಆಂತರಿಕ ಆಡಳಿತವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರಾದ 'ನಾಯಕ್' ಅವರು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು 'ತಾಂಡಾ ಪಂಚಾಯತ್' ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಬಂಜಾರ ಮಹಿಳೆಯರು ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಸೂತಿ ಕಲೆಯ (ಕಸೂತಿ ಶೈಲಿ) ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಮನೆಯ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ, ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಔಪಚಾರಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಕಡ್ಡಾಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಮಹಿಳೆಯರು ಚುನಾಯಿತ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು ತಾಂಡಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಹೇಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಸಂಘಟಿತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪವಾರ್ (2014) ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶರ್ಮಿಳಾ ರೇಗೆ (2006) ಅವರ 'ಅಂತರ–ಛೇದನ' ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿದರೆ, ಬಂಜಾರ ಮಹಿಳೆಯರ ಅಧೀನತೆಯು ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯ

ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ಇದು ಜಾತಿ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ತಾಂಡಾದ ಆಡಳಿತ ರಚನೆಗಳಿಂದ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹೊರಗಿಡುವುದು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ: ಒಂದು, ಹೊರಗಿನವರಿಂದ ಸಮುದಾಯದ ಗಡಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು; ಮತ್ತು ಎರಡು, ಪುರುಷ ಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವ ಆಂತರಿಕ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವನ್ನು ಪುನರುತ್ಪಾದಿಸುವುದು. ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಜಾರ ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವು ಬಹುತೇಕ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಫಲವೇ ಹೊರತು, ಸಮುದಾಯದ ಸಬಲೀಕರಣದಿಂದ ಆದದ್ದಲ್ಲ. ಚುನಾಯಿತ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಬದಲಿಗೆ ಅವರ ಮನೆಯ ಪುರುಷರೇ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ (Proxy politics) ಹಲವಾರು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಪವಾರ್ (2014) ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿದ್ಯಮಾನವನ್ನು ರೇಗೆ ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವು "ಔಪಚಾರಿಕ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ನಡುವೆಯೂ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಂತ್ರ" ಎಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಮೀಸಲಾತಿ ವಿವಾದ

ಚುನಾವಣಾ ರಾಜಕಾರಣ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಭಾವ

ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯವು ಅಂಚಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಚುನಾವಣಾ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರಭಾವ ಹೊಂದಿರುವ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಥಿಕವಾಗಿ ಒಗ್ಗಟ್ಟಾಗಿರುವುದು ಅವರನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹಾವೇರಿ ಮತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿ ಭಾಗದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ 'ನಿರ್ಣಾಯಕ ಮತದಾರರನ್ನಾಗಿ' ಮಾಡಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ನಾಯಕತ್ವವು ಪ್ರತಿ ಚುನಾವಣಾ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಿಜೆಪಿ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮತ್ತು ಜೆಡಿಎಸ್ ಪಕ್ಷಗಳೊಂದಿಗೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಬಂಜಾರ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರೆನಿಸಿಕೊಂಡ ವಿ.ಪಿ. ನಾಯಕ್ ಅವರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ (1963–1967) ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಇದು ವೈಯಕ್ತಿಕ ನಾಯಕತ್ವ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಪೂರಕವಾಗಿದ್ದಾಗ ಈ ಸಮುದಾಯವು ತಲುಪಬಹುದಾದ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಧನೆಯ ಉತ್ತುಂಗಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ, ಬಂಜಾರ ಶಾಸಕರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹಾವೇರಿ ಮತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿ ಭಾಗದ ಮೀಸಲು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಆದಾಗ್ಯೂ, ಬಂಜಾರರ ರಾಜಕೀಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯು ಪಾರ್ಥ ಚಟರ್ಜಿಯವರು 'ರಾಜಕೀಯ ಸಮಾಜ'ದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸುವ ಸಂಘರ್ಷಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ: ಸಮುದಾಯದ ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಭಾವವು ನಿಜವಾದದ್ದಾದರೂ ಅದು ಕೇವಲ 'ಘಟನಾತ್ಮಕವಾಗಿ' ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ, ಇವರು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪಗೊಳ್ಳುವ ಬದಲು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪಕ್ಷಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಭೂಮಿ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು ಅಥವಾ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಂತಹ 'ರಚನಾತ್ಮಕ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಿಂತ' ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಸರ್ಕಾರಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ, ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗೆ ಹೀರಲ್ಪಡುವ ಇಂತಹ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯ ಮಾದರಿಯನ್ನು 'ಸಬಾಲ್ಟರ್ನ್

ಪೌರತ್ವ'ದ ಚೌಕಟ್ಟು "ರಚನಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲದ ರಾಜಕೀಯ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ"ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಎಸ್‌ಸಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಮತ್ತು ಕೋಟಾದೊಳಗಿನ ಸ್ಪರ್ಧೆ

ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯವು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್‌ನಿಂದ ಸಂಸತ್ತಿನವರೆಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಕೋಟಾದಡಿ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆದರೆ, ಈ ಮೀಸಲಾತಿಯು ಶೇ. 17 ರಷ್ಟು ಎಸ್‌ಸಿ ಕೋಟಾದಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾದ 101 ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಜಾತಿಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ವಾದಿ 'ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಅಸಮಾನತೆ'ಯ ಚೌಕಟ್ಟು ವಿವರಿಸುವಂತಹ ಒಂದು ತೀವ್ರ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಸಾಂದ್ರತೆ ಹೊಂದಿರುವ — ಅಂದರೆ ನಗರ ಜಾಲಗಳು, ವಿದ್ಯಾವಂತ ನಾಯಕತ್ವ, ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿರುವ — ಸಮುದಾಯಗಳು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಮೀಸಲು ಸ್ಥಾನಗಳು, ಉದ್ಯೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನವಾದ ಪಾಲನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯವು ತನ್ನ ಸಾಂಘಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂದುಳಿದ ಎಸ್‌ಸಿ ಉಪಗುಂಪುಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಶಕ್ತವಾಗಿದೆಯಾದರೂ, ಅವರ ತಾಂಡಾ ಆಧಾರಿತ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸಲು ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿದೆ.

ಒಳಮೀಸಲಾತಿ ವಿವಾದ: ಒಂದು ರಚನಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ಬಂಜಾರ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೆಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಸ್‌ಸಿ ಕೋಟಾದಲ್ಲಿ ತರಲಾದ 'ಆಂತರಿಕ ಉಪ–ವರ್ಗೀಕರಣ', 2022ರಲ್ಲಿ ಬಸವರಾಜ ಬೊಮ್ಮಾಯಿ ನೇತೃತ್ವದ ಬಿಜೆಪಿ ಸರ್ಕಾರವು ಶೇ. 17 ರಷ್ಟು ಎಸ್‌ಸಿ ಕೋಟಾವನ್ನು ಉಪಗುಂಪುಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿತು. ತದನಂತರದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರದ 2025ರ ಮರುರಚನೆಯು ಬಂಜಾರ, ಭೋವಿ, ಕೊರಮ, ಕೊರಚ ಸೇರಿದಂತೆ ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ಎಸ್‌ಸಿ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ 'ಗುಂಪು ಸಿ' ಗೆ ಶೇ. 5 ರಷ್ಟು ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿತು. ಇದೇ ವೇಳೆ 'ಗುಂಪು ಎ' (ಎಸ್‌ಸಿ ಎಡ/ಮಾದಿಗ) ಮತ್ತು 'ಗುಂಪು ಬಿ' (ಎಸ್‌ಸಿ ಬಲ/ಹೊಲೆಯ) ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ತಲಾ ಶೇ. 6 ರಷ್ಟು ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು.

ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ, ಈ ಮರುರಚನೆಯನ್ನು ಎರಡು ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳಿಂದ ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ: **ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಸುಧಾರಣೆ:** ಇದು ಎಸ್‌ಸಿ ಕೋಟಾದೊಳಗಿನ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ವಾದಿ ವಿರೂಪವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ, ಸಾಮೂಹಿಕ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಲಾಭವು ಕೇವಲ ಬಲಿಷ್ಠ ಉಪಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಿಗದಂತೆ ತಡೆದು, ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಲು ಉಪ–ವರ್ಗೀಕರಣ ಅಗತ್ಯ ಎಂಬ ಆಶಯ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ್‌ನ 'ಪಂಜಾಬ್ ಸರ್ಕಾರ ವರ್ಸಸ್ ದೇವಿಂದರ್ ಸಿಂಗ್ (2024)' ತೀರ್ಪಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದೆ.

ದತ್ತಾಂಶದ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ಆಕ್ಷೇಪ: ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯು ಉಪ–ವರ್ಗೀಕರಣದ ತತ್ವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಬದಲಾಗಿ ತಮಗೆ ನೀಡಲಾದ ಶೇ.5 ರಷ್ಟು ಪಾಲನ್ನು ಅವರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದರು. ಸಮರ್ಪಕವಾದ 'ಜಾತಿ ಜನಗಣತಿ'ಯ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳಿಲ್ಲದೆ ಈ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದು, ಇದು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ವಾದವಾಗಿತ್ತು. ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ ದತ್ತಾಂಶಗಳಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವ ಉಪ–ವರ್ಗೀಕರಣವು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿರದೇ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಧಾನದ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವೈಫಲ್ಯವನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದವು.

ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಬಂಜಾರ ಸೇವಾ ಸಂಘ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಒಕ್ಕೂಟಗಳು ಯಾವುದೇ ಸಮರ್ಪಕ ಉಪ–ವರ್ಗೀಕರಣಕ್ಕೆ 'ಸಮಗ್ರ ಜಾತಿ ಜನಗಣತಿ'ಯೇ ಮೊದಲ ಷರತ್ತು ಎಂದು ಸತತವಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿವೆ. ವಿತರಣಾ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ 'ದತ್ತಾಂಶದ ಗೋಚರತೆ'ಗಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಬೇಡಿಕೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಸವಲತ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಪೌರತ್ವದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಒಂದು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ರಾಜಕೀಯ ನಡೆಯಾಗಿದೆ.

ಎಸ್ಟಿ ಮರುವರ್ಗೀಕರಣದ ಬೇಡಿಕೆ

ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯವು ತಮಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಬದಲಿಗೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ ಸ್ಥಾನಮಾನ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ದಶಕಗಳಿಂದ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ನಿರಂತರ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಮನವಿ ಎಂದು ನೋಡಬಾರದು; ಬದಲಾಗಿ, ಇದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಇರುವ ವರ್ಗೀಕರಣದ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ವಿರುದ್ಧದ ಒಂದು 'ರಚನಾತ್ಮಕ ಟೀಕೆ'. ಭಾರತದ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಬಂಜಾರರಿಗೆ ಎಸ್ಟಿ ಸ್ಥಾನಮಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸತತವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಎಸ್ಟಿ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಸಿಕ್ಕರೆ, ಸಮುದಾಯವು ತೀವ್ರ ಪೈಪೋಟಿ ಇರುವ ಎಸ್ಸಿ ಕೋಟಾದ ಅಖಾಡದಿಂದ ಹೊರಬರಬಹುದು, ಅವರಿಗೆಂದೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ 'ಬುಡಕಟ್ಟು ಉಪ–ಯೋಜನೆ' ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳ ಕಾಯ್ದೆ ಹಾಗೂ ಪೆಸಾ (PESA) ಕಾಯ್ದೆಯಡಿ ಕಾನೂನು ರಕ್ಷಣೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈ ಬೇಡಿಕೆಯು ಈಡೇರದಿರಲು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣಗಳಿವೆ:

ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರತಿರೋಧ: ಬಂಜಾರರು ಎಸ್ಸಿ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊರಹೋದರೆ ಆ ಕೋಟಾದಡಿ ಉಳಿಯುವ ಇತರ ಎಸ್ಸಿ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವಾಗುವುದಾದರೂ, ರಾಜಕೀಯ ಸಮೀಕರಣಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದೆ. ***ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಮಂದಗತಿ:*** ಸರ್ಕಾರದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಲು ಬೇಕಾದ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯ ಕೊರತೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಮಾನ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಏಳು ದಶಕಗಳ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಕ್ರಮಗಳ ಹೊರತಾಗಿಯೂ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯವು ಇಂದಿಗೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಂಚಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕವಾಗಿರುವ ಮೂರು ರಚನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ಈ ಲೇಖನವು ವಾದಿಸಿದೆ: ಮೊದಲನೆಯದು, ಕಡಿಮೆ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಸಾಂದ್ರತೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಅನನುಕೂಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಎಸ್‌ಸಿ ಒಳಗಿನ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ರಾಜಕೀಯ; ಎರಡನೆಯದು, ಜನಾಂಗೀಯ ಒಗ್ಗಟ್ಟನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಲೇ ಭೌಗೋಳಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಪುನರುತ್ಪಾದಿಸುವ 'ತಾಂಡಾ' ಎಂಬ ದ್ವಿಮುಖ ಸಂಸ್ಥೆ; ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯದು, ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರಣಗಳ ಬದಲಿಗೆ ಕೇವಲ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಕಲ್ಯಾಣ ನೀತಿಗಳು. ಇವು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವೃದ್ಧಿಯ ಬದಲು ಕೇವಲ ಸಹಾಯ–ಅವಲಂಬಿತ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿವೆ.

2022–2025ರ ನಡುವಿನ ಒಳಮೀಸಲಾತಿ ವಿವಾದವು ಈ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅತ್ಯಂತ

ಸ್ಪಷ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ: ಮೀಸಲಾತಿ ಕೋಟಾದೊಳಗಿನ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ತಡವಾಗಿಯಾದರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವುದು; ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ದತ್ತಾಂಶಗಳಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಸುವ ಮರುಹಂಚಿಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಅಸ್ಥಿರತೆ; ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ರಚನಾತ್ಮಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯವು ತೋರಬಲ್ಲ ಪ್ರಬಲ ರಾಜಕೀಯ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವಿಕೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ. ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ್‌ನ 'ದೇವಿಂದರ್ ಸಿಂಗ್' ತೀರ್ಪು ಉಪ-ವರ್ಗೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆಯಾದರೂ, ಅದರ ಯಶಸ್ಸು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ದತ್ತಾಂಶಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದೆ. ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯವು ಸರಿಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿರುವಂತೆ, ಅಂತಹ ದತ್ತಾಂಶಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಮರ್ಪಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಬಂಜಾರರ ಪೌರತ್ವವು ಕೇವಲ ಔಪಚಾರಿಕವಾಗದೆ ನೈಜವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಈ ಹಿಂದೆ ನೀಡಲಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಶಿಫಾರಸುಗಳಿಗಿಂತ ಮೀರಿದ ಮೂರು ರಚನಾತ್ಮಕ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆ:

ಸಮಗ್ರ ಜಾತಿ ಜನಗಣತಿ: ತಕ್ಷಣವೇ ಸಮಗ್ರವಾದ ಮತ್ತು ವಿಂಗಡಿಸಲಾದ ಜಾತಿ ಜನಗಣತಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಬಂಜಾರ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಮುದಾಯ-ಮಟ್ಟದ ದತ್ತಾಂಶ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಒಳಮೀಸಲಾತಿ ಹಂಚಿಕೆ ಮತ್ತು ಎಸ್‌ಟಿ ಮರುವರ್ಗೀಕರಣದಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ಮುಂದಿನ ನೀತಿ ನಿರ್ಧಾರಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಬೇಕು.

ತಾಂಡಾ-ಕೇಂದ್ರಿತ ಹೂಡಿಕೆ ತಂತ್ರ: ತಾಂಡಾವನ್ನು ಕೇವಲ ಕಲ್ಯಾಣ ಸವಲತ್ತುಗಳ ಗುರಿಯಾಗಿ ನೋಡದೆ, ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ತಾಂಡಾ ವಸತಿಗಳ ಒಳಗೆ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ಇದು ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಗಳ ವಿತರಣೆಯಲ್ಲಿ ತಾಂಡಾ ನಿವಾಸಿಗಳು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಭೌಗೋಳಿಕ ಅನನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣದ ಆಮೂಲಾಗ್ರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ: ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಆಡಳಿತ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಲವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಕಡ್ಡಾಯಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ, ತಾಂಡಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಅಧಿಕಾರವು ಪುರುಷ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಪುನರುತ್ಪಾದಿಸುವ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆಯಬೇಕು. ಸಮುದಾಯ ಮಟ್ಟದ ಕಾನೂನು ಸಾಕ್ಷರತೆ, ಮಹಿಳೆಯರ ಸಹಕಾರಿ ಆರ್ಥಿಕ ರಚನೆಗಳು ಮತ್ತು ದಲಿತ ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಡನಾಟವು ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಲಿದೆ.

ಬಂಜಾರ ಸಮುದಾಯದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಗುರುತಾದ 'ಚಲನಶೀಲತೆ' ಮತ್ತು 'ವಾಣಿಜ್ಯ ಜಾಣ್ಮೆ'ಯು ಕೇವಲ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ಅದು ಇನ್ನೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗದ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೇ ಸರಬರಾಜು ಜಾಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಸಮುದಾಯವು, ತನ್ನ ನೈಜ ಪೌರತ್ವವನ್ನು ತಾನೇ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಸಾಂಘಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಬಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆದರೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕುಂಠಿತಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ರಚನಾತ್ಮಕ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ನಿವಾರಿಸಬೇಕಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ/ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- Ambedkar, B.R. (1936).

Annihilation of Caste. Self-published. Reprinted in Dr. Babasaheb Ambedkar: Writings and Speeches, Vol. 1. Bombay: Education Department, Government of Maharashtra, 1979.

- Ambedkar, B.R. (1946). *Who Were the Shudras? How They Came to be the Fourth Varna in the Indo-Aryan Society*. Thacker and Company.
- Census of India. (2011). *District-Wise Population Data: Scheduled Castes Sub-Groups, Karnataka.* Office of the Registrar General and Census Commissioner of India.
- Chatterjee, Partha. (2004). *The Politics of the Governed: Reflections on Popular Politics in Most of the World*. Columbia University Press.
- Gudavarthy, Ajay. (2013). *Politics of Post-Civil Society: Contemporary History of Political Movements in India*. SAGE Publications.
- Halbar, B.G. (1986). *Lambani Economy and Society in Change: Socio-Cultural Aspects of Economic Change among the Lambani of North Karnataka*. Prasaranga, University of Mysore.
- Hindustan Times. (2025, September 4). *Karnataka Reservation Quota Now at 56%: Full Breakdown for SC, ST and OBC Categories*. [News report, cited for documented political event.]
- Indian Express. (2022, June 25). *Karnataka: Why Some Communities are Protesting the New Reservation Policy*. [News report, cited for documented political event.]
- Naik, Laxmana H. and Chalawadi, Manjula. (2020). The Banjara Community in Karnataka: Status, Problems and Prospects. *International Journal of Research in Social Sciences*, 10(6)
- Omvedt, Gail. (1994). *Dalits and the Democratic Revolution: Dr. Ambedkar and the Dalit Movement in Colonial India*. SAGE Publications.
- Pawar, Vinod. (2014). Socio-Economic Condition of Banjara Women and Their Contribution to Household Economy. *TICI Journals.*
- Radhakrishna, Meena. (2001). *Dishonoured by History: 'Criminal Tribes' and British Colonial Policy.* Orient Longman.
- Rao, Anupama. (2009). *The Caste Question: Dalits and the Politics of Modern India.* University of California Press.
- Rathod, Tanaji G. (2008). *Socio-Economic Issues of Banjara Community in Karnataka: Redefined Strategy for*

Development. Paper presented at the National Seminar on Present Status and Future Challenges of Banjara Community, Dharwad, Karnataka, 16 November.

- Rathod, Tanaji. (2012). *Banjaras, the Forgotten Children of India: History Unearthed*. Karnataka Thanda Development Corporation Ltd.
- Rege, Sharmila. (2006). *Writing Caste, Writing Gender: Reading Dalit Women's Testimonios*. Zubaan.
- Renke Commission. (2008). *Report of the National Commission for Denotified, Nomadic and Semi-Nomadic Tribes*. Ministry of Social Justice and Empowerment, Government of India.
- Russel, R.V. and Hiralal. (1916). *Tribes and Castes of the Central Provinces of India, Vol. 2*. Cosmo Publications.
- Srinivas, M.N. (1962). *Caste in Modern India and Other Essays*. Asia Publishing House.
- *State of Punjab v. Davinder Singh.* (2024). Writ Petition (Civil) No. 194 of 2020. Supreme Court of India, Constitution Bench.
- Varady, Robert Gabriel. (1979). North Indian Banjaras: Their Evolution as Transporters. *South Asia: Journal of South Asian Studies*, 2(1–2), 1–18.